

**МИФОПОЭТИКАНИНГ АЙРИМ АСПЕКТЛАРИ.
АРХЕТИП ВА МИФОЛОГЕМА****Нодир Раҳматуллаев***Самарқанд давлат Университети, тадқиқотчиси*

Аннотация: Ушбу мақолада афсона ва мифологияга замонавий, илмий муносабат, адабий танқидда афсонани ўрганиш муаммоси муҳокама қилинади. Афсона ва адабиётнинг ўзаро таъсирига еътибор қаратилган. "Мифопоэтика", "архетип", "мифологема" каби тушунчаларнинг таърифи берилган.

Калит сўзлар: афсона, мифология, мифокритика, мифопоэтика, мифологема, архетип.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7222057>

**НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ МИФОПОЭТИКИ.
АРХЕТИП И МИФОЛОГИЯ****Нодир Раҳматуллаев***Самаркандский государственный университет, научный сотрудник*

Аннотация: В данной статье рассматривается современное научное отношение к мифу и мифологии, к проблеме изучения мифа в литературоведении. Уделено внимание взаимовлиянию мифа и литературы. Дается определение таких понятий как "мифопоэтика", "архетип", "мифологема".

Ключевые слова: мифомышление, мифология, мифокритика, мифопоэтика, мифологема, архетип

**SOME ASPECTS OF MYTHOPOETICS.
ARCHETYPE AND MYTHOLOGY****Nodir Rahmatullaev***Samarkand State University, researcher*

Annotation: This article discusses the modern scientific attitude to myth and mythology, to the problem of studying myth in literary criticism. Attention is paid to the mutual influence of myth and literature. The definition of such concepts as "mythopoetics", "archetype", "mythologeme" is given.

Key words: myth-thinking, mythology, myth-criticism, mythopoetics, mythologeme, archetype.

КИРИШ

Кишилик жамиятининг таракқиётида мифологиянинг аҳамияти ва роли улкандир. Ҳар бир халқнинг олам ва одам яралиши, худолар ва қахрамонлар тўғрисидаги ўз мифлари - поэтик содда тузилишли, кўп ҳолларда ажабтовур оғзаки ижод намуналари мавжуд бўлган. Мифология дунёни англашнинг асосий усули. Инсоният ўз мавжудлигининг илк даврлариданок ўзини ўраб турган оламни идрок этишга интилди: “Миф - инсоннинг зоҳири ва ботинида бўлган оламни концептлаштириш воситаларидир. Маълум маънода миф - ибтидоий тафаккур маҳсули” [Мелетинский, 2000:25]. Мифология олам идрокининг, одамнинг оламни ва ўзлигини англашнинг илк шакли, башарият маънавий маданиятининг бирламчи кўриниши сифатида келади. Адабиёт, эстетика ва поэтика тарихининг энг муҳим категорияси сифатида миф ҳозирги адабиётшуносликнинг долзарб муаммоларидан бири ҳисобланади. Бу мифнинг инсон турмушини бадиий акс эттиришнинг абадий усули, ҳаётнинг ўзига хос метафораси эканлиги билан боғлиқ.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

18-асргача Европада фақатгина антик мифлар - юнон ва рим мифлари кенг тарқалган эди. 18-асрнинг биринчи ярмида илмий тадқиқотлар оламига ҳиндевропа халқларининг (қадимги ҳинд, эрон, герман, славян) кенг кўламдаги мифлари кириб кела бошлайди. Шундан сўнг Америка, Африка, Океания, Осиё ва Австралия халқлари мифларининг аниқланиши мифология тарихий таракқиётнинг маълум босқичида дунёнинг деярли барча халқларида мавжуд бўлганлигини кўрсатди. Жаҳон динларини (буддавийлик, христианлик, ислом) ўрганишга илмий ёндашув ҳам ушбу эътиқодлар мифлар билан “тўйинганини” намоён қилди. Барча халқлар, элатларга оид мифлар мазмунига кўра тахминан бир хил бўлса-да, уларнинг ҳаммасига ўзигагина тегишли, индивидуал қирралар, жиҳатлар хосдир. Энг қадимги мифлар сирасига коинотнинг, оламнинг (космогоник) ва одамнинг (антропогоник) яратилиши ҳақидаги мифлар киради.

Мифология ва миф яратишни ўрганишга қизиқиш ҳозирги кунда яна ҳам ортган. Миф яратувчанлик инсоният маданий тарихининг энг муҳим ҳодисаси ҳисобланади. Мифологик тасаввурлар ва сюжетлар дунёнинг кўплаб халқлари фольклорининг пойдевор ҳисобланади. Тасвирий санъат, адабиёт, мусиқа соҳаларида яратилган асарлар сюжетларининг шаклланишида антик мифларнинг мотивлари анчайин муҳим роль ўйнаб келмоқда: “Антиклик маданият пойдеворини йўқотишга, инсонни унинг табиий заминидан узишга уринилаётган пайтларда ниҳоятда зарур. Айнан унда, антикликда замонавий ҳаётнинг асосларнинг илдизлари мужассам. Унда тафаккурнинг энг қадимий шакли - миф туғилади” [Тахо-Годи 2007: 28]. Мифология ўз синкретик табиатига кўра фалсафа, адабиётнинг таракқиёти учун асосий материал бўлиб хизмат қилди: “Мифология ривожланиб келаётган, иерархик тартибланган ва умумлаштирилган намунали образлар тизими сифатида тушунилиши лозим”[Найдыш В.М. Философия

мифологии. XIX - начало XXI в. -М.: Альфа-М, 2004. 544 с. с-465]. Илм-фан ривожининг илк қадамлари, масалан қадимги юнон натурфалсафаси, тарихи, тиббиёти ва бошқа соҳалар мифологик мерос билан узвий боғлиқ эди. Кейинчалик мифологиядан ижтимоий онгнинг санъат ва адабиёт каби шакллари ажралиб чиққач ҳам бу соҳалар яна узок вақт давомида мифдан ўз “тили” сифатида фойдаланди, мифологик рамзларни маъно-моҳитини кенгайтирди, янгича талқин қилди. Адабиёт ўз тараққиёти давомида анъанавий мифлардан бадиий мақсадларда фойдаланиб келмоқда. Ғарбда антик ва инжилий, Шарқда индуистик, буддавийлик, шомонлик ва бошқа мифологияларга оид мотивлар поэтик образлилик, сюжетлар манбаи, шеърининг ўзига хос тилига айланди.

Йигирманчи аср - илмий-техника тараққиёти, барча ҳаётий соҳаларда автоматлашув ва механизация кенг тарқалиши даври, шунингдек глобал ижтимоий талотўплар, даҳшатли жаҳон урушлари ва азалий маданий пойдеворлар бузилиши даври бўлди. Шундай даврда мифга қизиқиш инсонни ўзидан ва оламдан айрилганлик ҳолатида маданият ва маънавият негизлари ҳамда асосларини излаш билан кўп жиҳатдан боғлиқ эди. Аср бошидан олам ва одам келажагига оид тушкун ғоялар кузатилиб, бу олдин модернистик, кейналик постмодернистик эстетикада ўз ифодасини топди. 20-асрда адабиётнинг айрим йўналишлари онгли тарзда мифологияга мурожаат қилади (Ж. Жойс, Ф. Кафка, Т. Манн, Г. Гарсия Маркес ва бошқалар), турли анъанавий мифлардан фойдаланиш ҳам (бунда уларнинг маъноси кескин ўзгариши ҳам мумкин), янгидан миф ижод қилиш, поэтик символлар ва ўз мифологиясини яратиш ҳам кузатилади. Муаллиф мифопоэтик майдони ҳодисаси айнан 20-асрга тегишли бўлиб, бир вақтнинг ўзида этнология нуқтаи назаридан ҳар хил адабиётларда юзага келди. Шу тарзда мифопоэтик майдон (макон) алоҳида ҳодиса сифатида миллийликка дахлдор ҳисобланмайди ва у халқлар тарихи ёки ишлаб чиқарувчи кучларга эмас, балки адабиёт тараққиёти тарихига тегишли тушунчадир.

Миф ва мифология ҳодисалари тадқиқот объекти сифатида турли илмий фанларда ўрганилади: фалсафа, этнография, антропология, социология, тарих, маданиятшунослик, психология, фольклоршунослик ва адабиётшуносликда. Ҳозирги кунда мифологик тафаккур ҳодисаларига бағишланган тадқиқотларни шартли равишда бир неча гуруҳларга ажратиш мумкин. Биринчи гуруҳга этнологлар, культурологлар, филологлар, тарихчилар ва файлсуфларнинг мифологик онг фаолияти ҳамда унинг архаик ва анъанавий жамиятларда намоён бўлишининг ўзига хослиги умумий қонуниятларини ўрганишга бағишланган тадқиқотлари киритилади. Э. Тайлор, Д.Ж. Фрейзер, Л. Леви-Брюль, К. Леви-Стросс, Ф.Б.Я. Кейпер, С.А. Токарев, А.Ф. Лосев, М.М. Бахтин, В.Я. Пропп, Е.М. Мелетинский, Б. Малиновский каби архаик мифнинг воқеланиши, қайта баёнининг ўзига хосликлари, саноатлашмаган жамият учун мифнинг аҳамияти ҳамда қадимги кишилар ҳаётига мифнинг таъсир қилиш шакли ва услубларини таҳлил қилган олимлар шу тоифага киритилади. Мифнинг моҳияти, маънавий асослари ва замонавий маданиятларда воқеланиши, фаоллашиши шакллари тадқиқ этилган ишларга В. Вундт, М. Мюллер, К.Г. Юнг, М. Элиаде, Э. Нойман, К. Хюбнерларни мансуб ҳисоблаймиз.

Мифшунослик мактаблари икки асосий йўналишда ривожланди: “этимологик” (мифнинг илк маъно-мазмунини лингвистик реконструкцияси) ва “аналогик”(мазмунан яқин мифларни қиёслаш). Мифшунослик мактаблари илм-фан ривожига муҳим роль ўйнади: антик мифлар бир қаторда қадимги ҳинд, эрон, туркий, герман, кельт, славян мифларига мурожаат қилиб, мифология ҳақидаги билим ва тасаввурларни кўламини кенгайтди; турли халқлар фольклорини тўпланишига туртки берди, бир қатор муҳим назарий муаммоларни ўртага қўйди (жумладан, халқ санъати масаласини); мифология, фольклор ва адабиётни қиёсий ўрганишга тамал тоши қўйилди: “Мифшунослик мактаби адабиётшуносликда ўз назариясини яратди ва ушбу назария тарихий истиқболда ривожланиб, мукаммаллашиб бормоқда”[Михайличенко, 2009: 45]

“Мифопоэзия” термини мифологик танқиднинг инглиз-америка мактаби вакиллари томонидан киритилган бўлиб, “бирор бир қадимги миф билан мавзу ёеи структур жиҳатдан боғлиқ бўлган бадиий ижоднинг барча жанрлари тавсифи” [Слокхвер, 1970: 76]. Мифопоэтика ёзувчининг ҳаётий ижодий тизими, унинг “неомифологик” матнлар яратишга ва мифологик характерлар талқинига шахсий мойиллиги билан узвий боғлиқдир. Мифопоэтика мифнинг, мифологик образлар ва мотивларнинг ўзгара боришини, бадиий адабиёт томонидан мифларнинг ўзлаштирилиш услубларини ўрганади, архаик мифологик элементларнинг бадиий асарлар матнига киритилиши, уларнинг турли даврлар адабий муҳитига мансуб ёзувчилар ижодидаги иштирокининг турли тамойиларини тадқиқ этади. Н.О. Осипова “мифопоэтика” тушунчасига берган таъриф фикримизга далил бўлади: “Мифопоэтика - адабиётнинг келиб чиқиши, ривожланиши ва олам яхлит манзарасини яратишдаги функцияларини, анъанавий образлар эврилишларини ўрганиш мақсадида мифопоэтик моделларга қаратилган ҳодисаларнинг тадқиқот методи бўлиб, бу метод кенг интертекстуал алоқаларни тадқиқ этиш имконини беради”[Осипова, 2000:51]. Мифологик образлар ва вазиятлар асарларда ҳам яққол, ҳам “сатрлараро” мавжуд бўлиб, бу яширин мифопоэтик маъноларни ўрганишга алоҳида эътиборни талаб қилади.

Мифшунослик адабий асарларда доимий равишда мифопоэтик ибтидоларга ҳаволалар қилиниши, маиший ва космологик ибтидолар сақланишидан келиб чиқади. К. Юнг айтганидек, жамоавий онгсизликда абадий образлар ва сюжетлар - архетипларнинг муайян тўплами ҳамиша мавжуд экан, уларнинг бадиий асар матноста борлигини муаллифнинг ўзи англамаса ҳам, мутахассис илк структурани ташқи қатламлардан тозалаши ва мифологема сифатида намоён қилиши мумкин. Шу ўринда айтиш жоизки, миф ижод этиш жараёнининг адабиёт бутун тарихи давомида сақланиб келаётгани мифнинг алоҳида олинган асарда эксплицит ёки имплицит аниқланадиган матндан ташқи ҳодиса эканлигидан далолат беради. Мифнинг абадий образларига қизиқишнинг юзага келиши сабабларини аниқлаш муҳим. Ҳар қандай миф - умумаҳамиятли билим, инсоният билим-тажрибасининг ўзига хос манбаидир. Мифга мурожаат қилиш воқеликни тартиблашга, воқеликни мифларда акс этган муайян умумий моҳиятга мувофиқлаштиришга интилишни англатади.

Адабиётшуносликнинг бир бўлими сифатида мифопоэтика миф тадқиқоти бўйича айрим мактабларнинг (К.Г. Юнг таълимоти, Леви-Брюль, Леви-Стросслар қарашлари)

асосий хулосаларидан фойдаланиб, ўз диққат эътиборини бадиий матнларда илдизи қадимги мифологияга бориб тақаладиган негиз қатламларни аниқлашга қаратади. Ушбу бирлаштирувчи, марказлаштирувчи қатламлар асар муаллифи ихтиёрига боғлиқ бўлмаган ҳолда юзага келади ва матнни давр, шахс, ижтимоий-маиший сатҳлар доирасидан чиқаради.

“Архетип” тушунчасини замонавий илмга аналитик психология асосчиси К.Г. Юнг киритади. Архетип юнончадан *arche* - ибтидо, - *typos* – образ. “Архетип” термини остида замонавий филологиядан ўрин эгаллаган кенг тушунчадан келиб чиқиб, бадиий ижоднинг “кўчиб юрувчи, яратувчи” маълум моделлари, барқарор такрорланувчи адабий шакллар кўзда тутилади: “...архетиплар ҳар қандай бадиий структуралар асосида ётувчи энг умумий, фундаментал ва умуминсоний мифологик мотивлар, илк схемалар ва тасаввурлар”[Мифы народов мира, 2008:110-111]. Адабий архетиплар - бу нафақат миф ва урф-одат билан боғлиқ “илкобразлар”, балки адабиётнинг “абадий образлари”дир.

Башарият тамаддунининг илк архетипи нима бўлганини айтиш мушкул, аммо ҳеч шубҳасиз таъкидлаш мумкинки, у кейинчалик илоҳий деб аталадиган гўё ғайритабиий кучга эга бўлган. Кўпгина назарияларга кўра Худо ҳам турлича таълимотлар ва эътиқодларда ҳар хил таърифланувчи олий зот бўлиб, унинг ғайритабиий куч соҳиби эканлиги аксарият динларда кузатиладиган ўхшашликдир. Қадим ибтидоий замонларда қояларга сурат солиш қобилияти бўлган кишилар ўз турмушини чизар ва уларга бу нарса-ҳодисаларнинг чин моҳияти туюларди. Улар дунёда юз бераётган ҳодисаларни мўъжиза ҳисоблашарди.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Асрлар давомида инсон ўз тараққий этгани сайин турли ҳайвонлар, маъбудлар ва бошқа одамларни улуғлаб келди. К. Г. Юнгнинг “Архетип ва символ” асарида инсон томонидан нарсаларни архетиплаштириш жамоавий онгсизлик маҳсули сифатида тавсифланади. Ю.В. Доманский бу борада шундай фикрларни келтиради: “Архетип деганда биз(албатта, К.Г. Юнг ва Е.М. Мелетенскийлар архетипга берган таърифга таянган ҳолда) башарият тараққиётининг энг дастлабки даврларида инсон онг-шуурида, онгостида ҳосил бўлган (шунга кўра миллий мансублигидан қатъий назар барча учун умумий бўлган), мифларда тўри ифодаланган ва ҳозирги кунларгача кишилар онгостида сақланиб келаётган бирламчи сюжет схемалари, образлар ёки мотивларни(жумладан предметга ҳам оид) тушунамиз”[Доманский, 1999:93]. Дарҳақиқат, инсон томонидан қадимги даврларда яратилган кўплаб инончлар замонавий кишилар учун мантикий асосга эга эмас. Энг муҳим мифологик архетиплар ёки архетипик мифологемалар сифатида Юнг аввало “она”, “бола”, “шарпа(соя)”, “анимус”, “донишманд чол” (“донишманд кампир”) архетипларини алоҳида ажратиб кўрсатади. “Она” абадий ва боқий онгсиз стихияни ифодалайди. “Бола” жамоавий онгсизлик муҳитидан шахсий онг-шуурнинг уйғониши рамзи. “Шарпа” шахснинг онг-шуур чегарасидан ташқарида қолган онгсиз бўлаги. Эркалар учун “анима” ва аёллар учун “анимус” ўзга жинс образида ифодаланган шахснинг онгсиз ибтидоси, “донишманд чол” - олий маънавий синтез, кексаликда руҳнинг онгли ва онгсиз соҳаларини уйғунлаштиради.

“Мифологема” тушунчасини илмий терминологияга илк бор файласуф Ж. Фрэзер киритган. Мифологема ва архетип ўзаро чуқур боғлиқ тушунчалардир. Бир томондан, “мифологема” тушунчаси “архетип” умумий тушунчаси маъно-моҳият майдонига киради. Бошқа томондан, В.С. Баевский, И.В. Романова, Т.А. Самойловалар мифологемани мифологик тафаккурнинг мустақил бирлиги сифатида тадқиқ этиш фикрини илгари суришган. Мифологема маданий инсон учун яхлитликка эга, ўзида муҳим муайян қирраларнинг мустаҳкам мажмуини мужассамлаштирган образдир: “Мифологема ташқи оламнинг мифдаги образи” [Черемисина, 2016:41]. Мифологема архетиплардан ташкил топади. Mythos (сўз, нутқ, ривоят) ва legei (тўпламоқ) сўз бирикмаси жамламоқ, ҳикоя қилмоқни англатади. Хулоса қилиб айтидиган бўлсак, мифологема архетипнинг кенг очиб бериладиган образи, мантиқан қурилган архетипдир. Мифологема - мифик ғоя ёки мотив. С.М. Телегин фикри ҳам буни тасдиқлайди, унга кўра мифологема “мифологик образларнинг бирламчи ғояси, бирламчи шакли” [Телегин, 2010:15]. Бир ҳикояга бирлаштирилган бир неча мифологемалар мифни ҳосил қилади. Умуҳамаиятли мифологемаларга қуйидагиларни мисол қилиб келтиришимиз мумкин: илкинсон(илкаждод), Она маъбуда, олам дарахти, дунёнинг ўқи, олтин аср, жаннат, жаҳаннам ва ҳоказо.

ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, адабиёт ўз тараққиёти давомида миф билан узвий алоқада бўлиб келган, аммо айнан XX асрда турли ижтимоий, тарихий, маданий ва сиёсий омиллар таъсири остида мифга ҳам бадий, ҳам илмий адабиётларда катта қизиқиш юзага келди. Ёзувчилар мифологик сюжетлар ва образларни фаол ўзлаштира бошладилар, ўз оригинал мифологемаларини яратдилар; муаллифлик миф ижодкорлиги ривожланди. Мифопоэтика поэтиканинг ижодкор томонидан алоҳида яққол кўрсатилган мифологемаларни эмас, балки у қайта яратган яхлит мифопоэтик олам моделини ва унинг символлар тизимида, бошқа поэтик категорияларда воқеланувчи мифологик шуурини ўрганувчи қисмидир: “...асар мифопоэтиказининг тадқиқоти олам мифопоэтик моделини яратишнинг воситалари(мифологемалар, мифопоэтик хронотоп таҳлили ва бошқалар), мотивлари, сюжети, образлар тизимининг архетипик ва мифологик асосларининг таҳлилини кўзда тутди” [Черемисина, 2016: 35].

Мифопоэтиканинг асос тушунчалари - архетип ва мифологема маъно жиҳатидан бир-бирига яқин бўлса ҳам, аниқ таърифга эга эмас ҳамда тадқиқотчилар томонидан турли контекстларда қўлланилади. Архетип - жамоавий онгсизликда мужассам фундаментал образлар. Мифологема - макро- ва микрооламларнинг мифдаги образи. Мифологема архетиплардан ташкил топади. Ўз навбатида бир неча мифологема бирлашиб мифни яратади. Филологик тадқиқот объекти сифатида мифологема тор ва кенг маъноларда тушунилиши мумкин. Тор маънода мифологема муаллиф ниятидаги бадий образдир. Кенг маънода эса мифологема инсоний универсал маданиятнинг архетипик ва мифологик хусусиятларини ўзида тажассум этган универсал ҳодисадир.

Ҳозирги кунда бадий асарлар мифопоэтиказини ўрганишга турли туман ёндашувлар сабабли адабиётшунослик фанида унинг табиатига ягона қараш, бадий мифологизация воситаларининг ягона таснифи мавжуд эмас. Яна тан олиш зарурки,

адабиёт билан мифологиянинг ўзаро таъсири муаммоси жаҳон адабиётшунослигида анчайин кенг тадқиқ этилгани, муайян назариялар ишлаб чиқилганига қарамасдан, ўзбек адабиётшунослигида ушбу масала кам ўрганилган ва келажакда жиддий эътиборни талаб этади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Голосовкер Я. Логика мифа. М.: Наука, 1987. - 311 с.
2. Доманский Ю.В. Смыслообразующая роль архетипических значений в литературном тексте: пособие по спецкурсу. - Тверь: Тверской гос ун-т, 1999, - 93 с
3. Кэмпбелл Д. Герой с тысящей лицами: Миф. Архетип. Бессознательное. Киев: София, 1997. - 336 с.
4. Мелетинский Е.М. От мифа к литературе. М.: РГГУ, 2000. - 168 с.
5. Мифы народов мира. Т.1. 2008, - 671 с
6. Михайличенко Б.С. Проблемы литературоведения: теория литературы. Монография. - Самарканд, 2009. - 182 с
7. Осипова Н.О. Мифопоэтика как сфера поэтики и метод исследования/Н.О. Осипова//Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Сер.7. Литературоведение// РЖ. -2000. -№3.
8. Тахо-Годи А.А. Лосев. – М.: Молодая гвардия, 2007. – 150 с.
9. Телегин С.М. Термин “мифологема” в современном российском литературоведении (Текст) //Архетипы, мифологемы, символы в художественной картине мира писателя: материалы Международной заочной научной конференции. Астрахань: Изд.Дом “Астраханский университет”, 2010. -с 14-16.
10. Слокхвер Г. «Мифопоэзия. Мифологические темы в литературной критике», 1970. - 187 с
11. Черемисина А.И. Мифопоэтика Дж. Макдональда “Фантастес” и “Лилит” в философско-эстетическом контексте европейской литературы XIX века/диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук. Нижний Новгород. -2016. - 165 с
12. Amanullaeva Kamola Muminovna NATIONAL CONCEPTS AND THEIR LITERARY REPRESENTATION IN HARUKI MURAKAMI'S NOVEL “IQ84” Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)#9(25), 2017.
13. К. М. Амануллаева Художественный концепт и специфические характеристики его воссоздания, Хорижий филология №4, Самарканд. СамДЧТИ. 2020 Б.53-56.
14. V. J. Shuhratova, AN INTERPRETATION OF FANTASTIC IDEAS IN KAZUO ISHIGURO'S BURIED GIANT, GOSPODARKA I INNOWACJE Volume: 22 | 2022
15. Amanullayeva Kamola Muminovna, Shuhratova Visola Jamshid qizi. O'rta darajadagi o'quv – uslubiy qo'llanmasi “Yapon tili o'rta darajasini o'rganamiz” (日本語の中級を学ぼう). Samarqand: “SamDCHTI”, 2022.

16. Amanullayeva K. M., Universal concept as structural formation of the component of Haruki Murakami's novel "Kafka on the Shore" Jour of Adv research in Dynamical & Control Systems, Vol. 12, Issue- 2020 Scopuc, B.1117-1121.
17. Amanullayeva K.M, The literary concept as of the creative process in the literary comprehension, ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ. Тошкент-2021. Б.179-181.
18. K. M. Amanullayeva, Shuhratova Visola Jamshidqizi, THE HARMONY OF CONCEPTS IN KAZUO ISHIGURO'S THE BURIED GIANT, ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal ISSN: 2249-7137 Vol. 12, Issue 02, February 2022.
19. Amanullayeva, K. M., Kizi, Sh. V. J., Botirovna, M. V., & Khudoyberdieva, Z. S. (2022). Expressing Uzbek neologisms in Japanese and Korean languages and using them in literary works as a concept. International Journal of Health Sciences, 6(S2), 13719–13726.
20. K. M. Амануллаева, О художественном концепте и в целом, Россия и Узбекистан
21. K. M. Amanullayeva, Shuhratova Visola Jamshidqizi, Кузюо Ишигуронинг "Дафн этилган гигант" асарида фантастик ғоялар талқини, "ИНТЕРНАУКА" № 28, Москва.2021, Б.67-68.
22. K. M. Amanullayeva, V. J. Shuhratova, Attention to the State Language in the Educational Process, IJRASET, ISSN: 2321-9653; IC Value: 45.98; SJ Impact Factor: 7.429 Volume 9 Issue XI Nov 2021.
23. KAZUO ISHIGURONING "DAFN ETILGAN GIGANT"ASARIDAGI KONSEPTLAR UYG'UNLIGI, So'z san'ati xalqaro jurnali, ISSN 2181-9297, 5 - jild, 3 – son.
24. Uroqov Sherbek, Shuhratova Visola Jamshid qizi, Yapon madaniyati nomli o'quv-uslubiy qo'llanma, Samarqand: "SamDCHTI", 2022.
25. Amanullayeva Kamola Muminovna, Shuhratova Visola Jamshid qizi, O'RTA DARAJADAGI YAPON TILI DARSLIGI MEN KASHF QILGAN YAPONIYA (日本語教科書わたしの見つけた日本), Samarqand: "SamDCHTI", 2022.
26. Amanullayeva K.M, The literary concept as of the creative process in the literary comprehension, ЎЗМУ ХАБАРЛАРИ. Тошкент-2021. Б.179-181.
27. Amanullaeva Kamola Muminovna national concepts and their literary representation in Haruki murakami's novel "IQ84" Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)#9(25), 2017.